

MESTNA KNJIŽNICA LJUBLJANA

Vesna Lenarčič

**PROBLEMATIKA MEDiateČNIH vseBIN: PRIMER GLASBENE
ZBIRKE V MESTNI KNJIŽNICI LJUBLJANA**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ljubljana, 2022

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Vesna LENARČIČ

Naslov pisne naloge: Problematika mediatečnih vsebin: primer glasbene zbirke v Mestni knjižnici Ljubljana

Kraj: Ljubljana

Leto: 2022

Št. strani: 35

Št. slik: 11

Št. preglednic: 7

Št. prilog: 0

Št. strani prilog: 0

Št. referenc: 17

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Mestni knjižnici Ljubljana

Mentor v času strokovnega usposabljanja (ime in priimek, naziv delovne organizacije):
Nataša Grubar Praček, Mestna knjižnica Ljubljana, OE Bežigrad

UDK: 027(497.12): 681.85(086.76)

Ključne besede: neknjižno gradivo, splošne knjižnice, glasbene knjižnice, digitalne zbirke, zgoščenke, intervju

Izvleček:

V nalogi je opisano trenutno stanje glasbene zbirke v mediatekah Mestne knjižnice Ljubljana in v petih izbranih slovenskih splošnih knjižnicah. Na kratko je predstavljenih nekaj primerov knjižnic iz tujine. Iz pregledane literature smo ugotovili, da knjižnice v tujini uporabnikom v veliki meri ponujajo pretočne vsebine za poslušanje glasbe. Zato smo na kratko predstavili nekaj primerov takih platform.

Na podlagi delno strukturiranih individualnih intervjujev s slovenskimi mediatečnimi knjižničarji smo prikazali možno prihodnost glasbenih zbirk v obdobju petih let. Prišli smo do zaključka, da je izposoja glasbenih CD-jev v knjižnici negotova in da bi bilo smiselno povezovanje in iskanje rešitev med knjižničarji na vseslovenskem nivoju. Glasbene zbirke, ki jih hranijo knjižnične mediateke, so dragocene, vsaka knjižnica ima svojo skrbno izbrano ponudbo. V izgradnjo zbirke je bilo vloženega veliko truda in znanja zaposlenih, poleg tega so bila tekom let vložena velika finančna sredstva. Ugotovili smo, da bi bilo v prihodnje smiselno v knjižnicah uporabnikom zagotoviti ponudbo pretočnih glasbenih vsebin. Cilj raziskave je v eni pisni nalogi strniti izkušnje in ideje mediatečnih knjižničarjev po Sloveniji. Namen naloge je opozoriti na pomembnost glasbenih zbirk v splošnih knjižnicah in na podlagi različnih izkušenj določiti možne smernice za prihodnost mediatek v Mestni knjižnici Ljubljana.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 MEDIATEKE MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA	2
2.1 ENOTE, ZAJETE V RAZISKAVO.....	3
2.1.1 Knjižnica Bežigrad.....	3
2.1.2 Knjižnica Jožeta Mazovca.....	4
2.1.3 Knjižnica Otona Župančiča.....	4
2.1.4 Knjižnica Prežihov Voranc	6
2.1.5 Knjižnica Šiška.....	7
2.2 PRIMERI IZ TUJINE	8
3 PRETOČNE VSEBINE	11
4 RAZISKAVA.....	13
4.1 OPREDELITEV PROBLEMA	13
4.1.1 Namen in cilj raziskave ter raziskovalne hipoteze	13
4.1.2 Metodologija in metode	14
4.2 KNJIŽNICE, KI SO SODELOVALE V RAZISKAVI	14
4.2.1 Goriška knjižnica Franceta Bevka.....	14
4.2.2 Občinska knjižnica Jesenice.....	15
4.2.3 Mestna knjižnica Kranj	16
4.2.4 Knjižnica Logatec	18
4.2.5 Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto	19
4.3 INTERVJU Z MAG. TANJO TAVZELJ	20
4.4 REZULTATI RAZISKAVE	23
4.4.1 Organizacija dela in prostor	23
4.4.2 Nabava gradiva.....	23
4.4.3 Promocija	24
4.4.4 Pretočne vsebine in izposoja CD predvajalnikov	24
4.4.5 Izzivi in prihodnost mediatek.....	25
5 RAZPRAVA	26
6 ZAKLJUČEK.....	28
7 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA.....	32

KAZALO SLIK

Slika 1: Platoteka v Knjižnici Bežigrad (Foto: Helena Marolt)	3
Slika 2: Mediateka v Knjižnici Jožeta Mazovca (Foto: Niko Praznik)	4

Slika 3: Primer priložnostne razstave v Knjižnici Otona Župančiča (Foto: Špela Plestenjak)	5
Slika 4: Mediateka v Knjižnici Prežihov Voranc (Foto: Manca Ratković).....	6
Slika 5: Mediateka v Knjižnici Šiška	7
Slika 6: Mediateka v Goriški knjižnici Franceta Bevka (Foto: Manja Pergar)	15
Slika 7: Stojalo s CD-ji v Občinski knjižnici Jesenice (Foto: Veronika Osredkar)	16
Slika 8: Stoli za poslušanje glasbe v Mestni knjižnici Kranj (Foto: Aljoša Korenčan)	17
Slika 9: Soba za poslušanje glasbe v Mestni knjižnici Kranj (Foto: Arhiv Mestne knjižnice Kranj) ...	18
Slika 10: Glasbena zbirka v Knjižnici Logatec (Foto: Borut Cigale)	19
Slika 11: Mediateka v Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto (Foto: Brigita Lavrič)	20

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Knjižnica Bežigrad - število izposoje CD-jev in DVD-jev po letih.....	3
Preglednica 2: Knjižnica Jožeta Mazovca - število izposoje CD-jev in DVD-jev po letih.....	4
Preglednica 3: Knjižnica Otona Župančiča - število izposoje CD-jev in DVD-jev po letih.....	6
Preglednica 4: Knjižnica Prežihov Voranc - število izposoje CD-jev in DVD-jev po letih	6
Preglednica 5: Knjižnica Šiška - število izposoje CD-jev in DVD-jev po letih.....	7
Preglednica 6: Mestna knjižnica Kranj - število izposojenih CD-jev po letih	17
Preglednica 7: Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto - število izposoje CD-jev po letih in nabava novih CD-jev	20

1 UVOD

Mestna knjižnica Ljubljana je največja splošna knjižnica v Sloveniji, v svoji zbirki obdeluje, hrani in izposoja knjižno, neknjižno in elektronsko gradivo za vse starosti in vrste uporabnikov. Pomemben del predstavljajo tudi mediateke. »Mediateka je knjižnica, ki hrani poleg knjižnega gradiva tudi ali predvsem nekonvencionalno gradivo.« (Kanič idr., 2009, str. 179)

V nalogi bomo raziskali, kakšna je trenutna ponudba glasbenih zbirk v različnih splošnih knjižnicah po Sloveniji. Zanimali nas bodo spreminjajoči tehnološki trendi in kaj to pomeni za izposajo fizičnih nosilcev glasbenih zapisov. V prvem delu naloge bomo na kratko predstavili mediateke, ki so del Mestne knjižnice Ljubljana. Nato bomo predstavili nekaj primerov dobrih praks iz tujine. Predstavili bomo tudi nekaj trenutno najbolj znanih pretočnih vsebin za poslušanje glasbe.

V drugem delu naloge bomo ugotavljali, ali se splošne knjižnice po Sloveniji srečujejo z upadom izposoje mediatečnega gradiva (glasba na CD in filmi na DVD). Spraševali se bomo, ali knjižnica potrebuje ločen mediatečni prostor. Je ena od možnih smernic glasbeni repozitorij v knjižnici? Vprašali se bomo, ali je smiselno uvesti ponudbo pretočnih glasbenih vsebin, dotaknili se bomo tudi nabavne politike mediatečnega gradiva. Ugotavljamo, da velik del populacije nima več ustreznih naprav za predvajanje glasbe. Bi bila izposoja opreme ustrezen odgovor na reševanje tega problema?

Postavili smo naslednje hipoteze:

- Knjižnice se srečujejo z upadom izposoje glasbenega gradiva in negotovo prihodnostjo glasbenih zbirk.
- V prihodnosti je smiselno povezovanje med slovenskimi mediatečnimi knjižničarji.
- Smiselna je uvedba pretočnih glasbenih vsebin v slovenskih splošnih knjižnicah.

Opravili smo individualne delno strukturirane intervjuje s knjižničarji po Sloveniji, ki se ukvarjajo z mediatečnim gradivom. Naš raziskovalni vzorec so mediatečni knjižničarji Mestne knjižnice Ljubljana (Knjižnica Bežigrad, Knjižnica Jožeta Mazovca, Knjižnica Otona

Župančiča, Knjižnica Prežihov Voranc, Knjižnica Šiška). Za primerjavo stanja v mediatekah smo opravili še intervjuje s knjižničarji drugih slovenskih splošnih knjižnic (Goriška knjižnica Franceta Bevka, Občinska knjižnica Jesenice, Mestna knjižnica Kranj, Knjižnica Logatec, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto). Opravili smo še pogovor z mag. Tanjo Tavzelj, ki v Mestni knjižnici Ljubljana skrbi za nabavo in katalogizacijo avdio gradiva.

2 MEDIA TEKE MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA

Mestna knjižnica Ljubljana je mreža 35 knjižnic in 47 postajališč bibliobusa. Na kratko bomo opisali pet glavnih enot in stanje njihovih mediatek. Osredotočili se bomo na naslednje enote: Knjižnica Bežigrad, Knjižnica Jožeta Mazovca, Knjižnica Otona Župančiča, Knjižnica Prežihov Voranc in Knjižnica Šiška. Poleg opisov bomo priložili fotografije mediatek. Vse enote se v zadnjih letih soočajo s padcem izposoje glasbenih CD-jev, stanje bomo ponazorili s številkami.

Na tem mestu omenimo še obdelavo glasbenega gradiva. V mestni knjižnici Ljubljana je za to zadolžena ena oseba, tovrstno delo je zamudno in zahteva veliko natančnosti. Primer zahtevnosti katalogizacije glasbenega gradiva lahko vidimo iz publikacije Alenke Bagarič, z naslovom Identifikacija in bibliografski opis glasbenih virov: priročnik za knjižnice glasbenih šol v sistemu COBISS. »Danes se ne zadovoljimo več zgolj z iskanjem gradiva znanih avtorjev in naslovov, ampak od knjižničnega kataloga pričakujemo, da bo prepoznal naše iskanje ne glede na popolnost in formulacijo poizvedbe ali jezik zastavljenega vprašanja. Če uporabnika zanima Mozartova opera Čarobna piščal in v iskalnik vpiše besedi »Mozart« in »Čarobna piščal«, upravičeno pričakuje, da mu bo katalog ponudil vse bibliografske vire, ki vsebujejo notni zapis ali zvočni posnetek tega dela, pa tudi operni libreto, vse video posnetke ter vse knjige in drugo referenčno gradivo, katerega predmet je iskano Mozartovo delo – tako v izbrani bazi podatkov kot tudi v drugih sorodnih bazah. Vendar, če slovenski prevedeni naslov opere »Čarobna piščal« ne bo povezan z izvirnim nemškim naslovom »Die Zauberflöte« in z vsemi drugimi prevodi naslova (npr. angl. The magic flute, fr. La flûteenchantée, it. Il flauto magico itd.), bo naše iskanje omejeno na slovenske izdaje oziroma bibliografske zapise s slovenskim naslovom. Katalog prav tako ne bo našel povezave med priljubljeno arijo Kraljica noči ali Papagenovo pesmijo Ptičar kličejo me, če ju ne bomo povezali z Mozartovim delom kot celoto.« (Bagarič, 2019, str. 13)

V nadaljevanju sledi predstavitev mediatek Mestne knjižnice Ljubljana.

2.1 ENOTE, ZAJETE V RAZISKAVO

2.1.1 Knjižnica Bežigrad

V enoti Bežigrad je glasbeno gradivo postavljeno v ločenem prostoru. Tam se nahaja tudi Platoteka – poslušalnica gramofonskih plošč. Gramofonske plošče niso na voljo za izposajo na dom, možna je čitalniška izposoja. Preko gramofona lahko obiskovalci poslušajo tudi glasbo z zgoščenk. Knjižnica za izposajo na dom omogoča žanrsko raznolike CD-je. Znani so po veliki ponudbi klasične glasbe. Za promocijo glasbe v knjižnici skrbijo z izpostavljanjem novosti in s priložnostmi razstavami ob raznih festivalih, obletnicah glasbenikov in podobno. Omembe vreden je tudi dvodnevni sejem gramofonskih plošč, ki ga knjižničarji enkrat letno organizirajo v avli knjižnice. K sodelovanju vedno povabijo glasbeno skupino, ki poskrbi za spremljevalni program.



Slika 1: Platoteka v Knjižnici Bežigrad (Foto: Helena Marolt)

Preglednica 1: Knjižnica Bežigrad – število izposoj CD-jev in DVD-jev po letih

Leto izposoje	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021

Št. izposoj	14.91 8	13.08 1	10.81 9	9.42 6	8.23 5	7.12 7	7.73 5	7.26 3	7.10 5	3.07 3	2.78 4
-------------	------------	------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

2.1.2 Knjižnica Jožeta Mazovca

V Knjižnici Jožeta Mazovca je ločen prostor za mediateko, v kateri je zbirka filmov, glasbe in knjig s področja plesa. Tu je tudi postaja za evidenco izposoje, trije računalniki za uporabnike, časopisi in revije. Od glasbe prevladuje popularna glasba, potem klasika, ki ji sledita blues in jazz. Poleg tega ponuja še zbirko glasbenih koncertov na DVD formatu. Našteto se nahaja v mediateki. Nadstropje višje je knjižnica. Zaradi pomanjkanja prostora v mediateki je tu vsa ostala glasba na CD-jih (ljudska, meditativna, šanson, elektronska, narodno-zabavna, plesna, božična in zvočne knjige). Poleg tega se tukaj nahajajo še otroški CD-ji (pripovedi in glasba). V kletnih prostorih je shranjena glasba, ki že več časa ni bila izposojena (popularna, klasika, jazz in blues). Redno imajo postavljen pano z novostmi, ki jih prejmejo (tako glasbo kot film), in pano z razstavami in priporočili za izposajo.



Slika 2: Mediateka v Knjižnici Jožeta Mazovca (Foto: Niko Praznik)

Preglednica 2: Knjižnica Jožeta Mazovca – število izposoj CD-jev in DVD-jev po letih

Leto izposoje	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Št. izposoj	4.452	3.496	2.751	2.618	2.491	2.300	2.161	1.394	1.846	671	663

2.1.3 Knjižnica Otona Župančiča

V kletnih prostorih knjižnice se nahaja velika mediateka, ki hrani glasbo na CD-jih, filme na DVD in Blu-Ray formatu, notno gradivo, glasbene revije, knjige s področja glasbe, filma, gledališča, šahovske priročnike in stripe. Uporabnikom je na voljo terminal za iskanje gradiva. Prostor ponuja oder za prireditve in glasbene koncerte. V prostorih mediateke je več miz za učenje, druženje in igranje šaha. Uporabniki si poleg tega lahko čitalniško izposodijo namizne igre in jih odigrajo v prostorih knjižnice. Knjižnica se lahko pohvali s svojo glasbeno sobo, ki jo uporabljajo tudi za snemalni studio. Glasba in filmi za otroke in mladino so postavljeni na mladinskem oddelku. Za promocijo glasbenih CD-jev redno pripravljajo priložnostne razstave na panojih v mediateki, občasno priporočila objavijo na njihovem Facebook profilu. Trenutno potekajo pogovori, da bi v kletnih prostorih knjižnice uredili repozitorij za glasbeno gradivo. »Repozitorij je skladišče, ki sprejema v hrambo izloženo gradivo določenih knjižnic, npr. neke regije, države.« (Kanič idr., 2009, str. 281) V našem primeru bi bil repozitorij zbirka CD-jev, ki so pomembni za naše kulturno področje. Hranili bi tudi CD-je vseh žanrov, tako slovenskih kot tujih avtorjev, ki so pomembno vplivali na glasbeno zgodovino. Na enem mestu bi zbirali in hranili izbrane CD-je iz vseh enot Mestne knjižnice Ljubljana. Za izbor CD-jev bi bil zadolžen skrbnik mediatek posamezne enote Mestne knjižnice Ljubljana. Za preusmeritev v repozitorij je treba določiti smernice in jih dosledno upoštevati pri izločanju gradiva iz zbirke enote.



Slika 3: Primer priložnostne razstave v Knjižnici Otona Župančiča (Foto: Špela Plestenjak)

Preglednica 3: Knjižnica Otona Župančiča – število izposoj CD-jev in DVD-jev po letih

Leto izposoje	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Št. izposoj	23.688	20.168	18.973	16.885	16.075	15.709	14.664	11.468	11.343	5.545	6.023

2.1.4 Knjižnica Prežihov Voranc

V Knjižnici Prežihov Voranc ni ločenega prostora za mediateko, saj se v zadnjih nekaj letih vanj vse bolj umeščajo tudi druge dejavnosti, npr. mladinska čitalnica, kotiček z računalniki za uporabnike in knjižne zbirke s področja glasbe, filma in gledališča, ter mladinsko leposlovje v tujih jezikih. V tem pristopu je vrednost zato, ker več uporabnikov »zaide« v prostor z mediatečnim gradivom in jih to morda spodbudi k izposoji. Slabost pa je, da se prostor za mediatečno gradivo zmanjšuje. Med ponudbo glasbenih CD-jev vseh žanrov izstopa predvsem etno glasba. Poleg knjižnice na Viču zaenkrat glasbeno gradivo v različnem obsegu ponujajo tudi v njenih enotah, v enoti Grba je npr. velika zbirka popularne glasbe. Novosti izpostavljajo na vrhnjih policah s CD-ji. Imajo tedensko rubriko na Instagram in Facebook profilu, kjer vsak ponedeljek za izposojlo priporočijo en CD.



Slika 4: Mediateka v Knjižnici Prežihov Voranc (Foto: Manca Ratković)

Preglednica 4: Knjižnica Prežihov Voranc – število izposoj CD-jev in DVD-jev po letih

Leto izposoje	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
---------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Št. izposoj	7.771	6.859	6.270	4.997	4.553	4.260	4.038	2.994	2.960	1.430	3.304
-------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

2.1.5 Knjižnica Šiška

Knjižnica ima pregleden prostor za mediateko v prvem nadstropju stavbe. V sklopu mediateke ni dodatnega prostora, kjer bi obiskovalci lahko gledali filme ali poslušali glasbo. Novosti se redno izpostavljajo na vidno mesto, uporabnikom pa ponujajo podobne in sorodne vsebine, kot si jih izposojajo. Gradivo posameznih izvajalcev izpostavijo, ko koncertirajo v bližini – na različnih prizoriščih v Ljubljani. Enoti Šentvid in Gameljne še imata nekaj enot gradiva, nimata pa koticke za poslušanje glasbe, v Vodica so prenehali z izposojjo CD-jev.



Slika 5: Mediateka v Knjižnici Šiška

Preglednica 5: Knjižnica Šiška – število izposoj CD-jev in DVD-jev po letih

Leto izposoje	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Št. izposoj	10.449	7.785	5.749	6.218	4.150	3.501	2.686	2.338	2.796	1.139	1.144

2.2 PRIMERI IZ TUJINE

Knjižnice bi morale svoj kader stalno izobraževati na glasbenem področju. Zaposleni v mediateki morajo imeti ustrezno znanje s področja glasbe. Morali bi biti zmožni branja notnih zapisov, imeti pregled nad zgodovino in glasbenimi slogi ter razumeti osnovne glasbene pojme, da bodo lahko razumeli informacijske potrebe zahtevnejših uporabnikov glasbene zbirke (Stanley, 2011).

V Sloveniji ni strokovnega združenja, ki bi se ukvarjalo prvenstveno z glasbenim knjižničarstvom in glasbenim gradivom v splošnih knjižnicah. V mednarodnem prostoru obstajajo organizacije, ki posvečajo pozornost glasbenim zbirkam v knjižnicah. Primer je Mednarodno združenje glasbenih knjižnic, arhivov in dokumentacijskih centrov (International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres). »International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres je mednarodna organizacija, ki združuje glasbene knjižnice, velike glasbene zbirke, glasbene arhive, glasbeno-dokumentacijska središča, mediateke, glasbene bibliotekarje, specialiste za glasbeno dokumentacijo, muzikologe, založnike in prodajalce notnih tiskov. Osnovana je bila leta 1951 v Parizu kot poziv k skupnemu delu, zaščiti podobnih interesov, diskusijam ter razvoju glasbenega knjižničarstva in dokumentacije glasbenega gradiva na mednarodni ravni.« (Curhalek, 2003, str. 77)

Še en mednarodni primer je IFLA in njena Sekcija za avdiovizualno gradivo in multimedijo (Audiovisual and Multimedia Section). Ukvarjajo se z vprašanji zbiranja, ohranjanja in posredovanja avdiovizualnega in multimedijskega gradiva v knjižnicah.

Vzemimo primer glasbene ponudbe knjižnic na Irskem. Leta 2002 je bila na Irskem opravljena raziskava o stanju glasbenega gradiva v irskih knjižnicah. Raziskovalka O' Brien (2002, v Stanley, 2011) je odkrila, da je 27 % vprašanih knjižnic odgovorilo, da nimajo glasbenega servisa, polovica med njimi je ponujala nekaj glasbe. Med ostalimi 73 % vprašanih se je pojavljalo veliko neskladje med velikostjo in vsebino zbirke. Večina je ponujala knjige in avdio gradivo, samo polovica pa je ponujala glasbene revije ali notne zapise. Največjo zbirko so imeli v knjižnicah: Dublin City, Cork City in Cork County Libraries. V povprečju je glasbeno gradivo zavzelo 11 % zaloge knjižnice. Majhno število knjižnic je imelo informatorje posebej za glasbeno področje, večina knjižnic pa je informacije nudila v okviru ostalih servisov. Glasba je

bila večinoma del redne izposoje, 25 % vprašanih pa je uporabnikom dodatno zaračunavalo za dostop do glasbe. Število zaposlenih knjižničarjev, ki se ukvarjajo z glasbo, je bilo nizko, glasbeno izobraževanje za knjižničarje pa zelo redko. Prišli so do zaključka, da glasbeni servisi v irskih knjižnicah niso dovolj razviti. Leta 2005 so ugotovili, da se glasbeno knjižničarstvo razvija v obliki knjižničnih koncertov in ne toliko v tradicionalni smeri. Knjižnice npr. sodelujejo na lokalnih glasbenih festivalih, poleg tega se knjižnice razvijajo s ponudbo svojih prostorov za ustvarjanje glasbe in uporabnikom v uporabo nudijo instrumente (Stanley, 2011).

Ameriška knjižnica Greensboro v Severni Karolini se ukvarja z vprašanjem, ali nadaljevati z veliko zbirko AV gradiva. Headen, ki je zaposlen v tej knjižnici, je predstavil stanje v knjižnici. Skrbi za nabavo AV gradiva za osem lokacij. Ugotavlja, da ima vsaka od knjižnic uporabnike z drugačnimi zahtevami, in sicer glede na okolje in njegove kulturne raznolikosti. Te faktorje upošteva, ko se odloča o nabavi gradiva. Podatki iz leta 2020 povejo, da knjižnice izposojajo zgoščenke za en teden, z možnostjo podaljšanja še za en teden. Zaračunava se tudi zamudnina, in sicer petdeset centov na dan. Večino CD-jev se pridobi iz spletne knjigarne Amazon. Opaža, da nekaj stalnih uporabnikov mediateke že nekaj časa ni bilo v knjižnici. Ugotovil je, da so ti uporabniki našli drug način pridobivanja glasbe – glasbeno digitalno knjižnico. Uporabniki imajo dostop do baze Hoopla in RB Digital One Click (ponuja spletne revije in avdio knjige). Uporabniki si še vedno izposojajo tudi CD-je. Omenijo, da glasbo radi poslušajo v avtomobilu. Headen pravi, da mu je veliko uporabnikov CD-jev izkazalo skrb, da bi knjižnica nehala naročati tovrstno gradivo. Pri izbiri glasbe se trudi, da knjižnica ponuja raznolike žanre (klasika, opera, jazz, pop, country, gospel, hip hop, rock, glasba svetov). Opaža, da je izposoja CD-jev med odraslimi uporabniki začela upadati leta 2018, odkrili so namreč portale za poslušanje in prenašanje glasbe. Finančna sredstva za nabavo glasbe v knjižnici so se skrčila na polovico. Knjižnica ponuja tudi Freegal Music, odziv uporabnikov je uspešen. Freegal Music je spletni servis, ki omogoča izposajo glasbenih vsebin knjižnicam oz. njenim uporabnikom. Ponuja dostop do približno 15.000.000 pesmi in 40.000 glasbenih video spotov. Dostop je namenjen članom prijavljenih knjižnic. Uporabnikom je dovoljeno tedensko prenesti pet naslovov na eno člansko izkaznico. Headen zaključuje, da knjižnice še ne bi smele opustiti zbirke DVD-jev in CD-jev. Pravi, da zbirka še vedno zadovoljivo kroži (Headen, 2020).

Na kratko omenimo stanje glasbenih zbirk v hrvaških splošnih knjižnicah, natančneje v mreži Knjižnice grada Zagreba. Zavedajo se, da morajo v dobi interneta in multimedijskega razvoja knjižnice ponujati tudi pretočne glasbene vsebine. Med letoma 2015 in 2019 se je pet knjižnic

priključilo na bazo Naxos Music Library, ki je najobsežnejša spletna baza klasične glasbe. Sprva so se priključile: Gradska knjižnica, Knjižnica Augusta Cesarsa, Šubičeva, Knjižnica Jelkovec, Knjižnica S. S. Kranjčevića in Knjižnica Dugave. Leta 2017 so ponudbo razširili še na Naxos Music Library Jazz in Naxos Music Library World. Zatem so ponudbo razširili na poslušanje za uporabnike celotne mreže knjižnic (Šušnjar in Vukasović-Rogač, 2020).

Vzemimo za primer še skandinavsko knjižnico, osredotočimo se na Finsko in mrežo knjižnic HELMET. Na uradni spletni strani knjižnice HELMET (Helmet, b. d.) lahko preberemo, da je to kratica, ki izhaja iz Helsinki Metropolitan Area Libraries. V mrežo spadajo štiri knjižnice (Helsinki, Espoo, Kauniainen in Vantaa). Knjižnica hrani najbolj obsežno zbirko glasbenih posnetkov izmed vseh finskih splošnih knjižnic. Članom nudi dostop do portala Naxos Music Library. V enotah knjižnice so na voljo glasbene sobe in glasbila za lastno ustvarjanje glasbe. Posebna ponudba knjižnice je servis za pretvorbo iz analognega v digitalni format. Uporabniki tako npr. prinesejo svojo glasbo na kaseti in jo pretvorijo v CD format (Helmet, 2022b).

Helsinške knjižnice so spomladi 2021 uvedle centralizacijo avdio gradiva v osem knjižnic. S tem so glasbeno gradivo predstavili v knjižnice, kjer so se specializirali za to vrsto gradiva in uporabnikom nudijo raznoliko aktualno ponudbo in kvalitetne informacije s področja glasbene zbirke. Uporabniki si lahko avdio gradivo brezplačno naročijo v katero koli enoto. Vse knjižnice še vedno nudijo knjige in revije s področja glasbe in učno glasbeno gradivo. Knjižnici je v interesu, da imajo vsi možnost preprostega dostopa do glasbenega gradiva in možnost uporabe knjižničnih prostorov za ustvarjanje glasbe (Helmet, 2021).

Pomemben del prepoznavanja zbirke je tudi promocija gradiva. Knjižnica že od leta 2018 uporabnikom pripravlja poseben glasbeni izziv (Helmet Music Challenge) po vzoru knjižnih izzivov. Vsako leto knjižničarji določijo 50 kriterijev za spoznavanje nove glasbe. Uporabniki tako npr. najdejo in poslušajo keltsko glasbo, pesem glasbenika, ki se je rodil leta 1922, pesem, ki ima v naslovu ime sadeža, itd. (Helmet, 2022a). Knjižničarji namige za novo glasbo objavljajo tudi na Facebook strani knjižnice.

Na tem mestu opozorimo še na dejstvo, da je leta 2021 prvič po letu 2004 prodaja CD-jev narasla. Podatki kažejo, da v generaciji Z obstajajo skupine, ki kupujejo in poslušajo CD-je. Omenimo, da so CD-ji našli mesto tudi na TikToku, ki je popularen med mladimi (Hogan, 2022). Mladi si kupujejo CD-je in posnamejo video za TikTok, na katerem se pohvalijo s svojo

glasbeno zbirko. Podobno misleči uporabniki TikToka komentirajo posnetke in iz tega se razvija debata o glasbi na CD-jih. Iz tega lahko optimistično sklepamo, da bodo v prihodnosti morda CD-ji dosegli popularnost gramofonskih plošč in ne bodo postali povsem zastarel medij.

3 PRETOČNE VSEBINE

Kaj je pretočno predvajanje glasbe? »Pretočno predvajanje je način prenosa ali sprejemanja podatkov (zlasti video in avdio vsebin) preko računalniškega omrežja kot stalen, neprekinjen tok, ki omogoča konstantno predvajanje, s tem da se podatki ne shranjujejo na dotični napravi.« (Meze, 2019, str. 7)

Spletno prenašanje glasbe in filmov postaja prevladujoč način spremljanja vsebin. Večina platform ponuja plačljive vsebine naročnikom, nekateri izmed ponudnikov so se osredotočili na sodelovanje s knjižnicami. Taka primera sta Hoopla in Alexander Street (Smith, 2016).

Na slovenskem trgu je bila leta 2020 izvedena javnomnenjska raziskava na temo uporabe splošnih knjižnic. Ugotovljeno je bilo, da je med neuporabniki visok delež tistih, ki bi bili, poleg dostopa do leposlovne literature, pravljичnih uric, ustvarjalnih delavnic in drugih prireditev za otroke ter dostopa do strokovne in študijske literature za potrebe formalnega izobraževanja, dodatno pripravljeni plačevati še za dostop do filmskih in glasbenih CD-jev in DVD-jev (75,0 %) (Ninamedia d. o. o., 2020). Glede na željo po uporabi takih zbirk se zdi smiselna uvedba pretočnih glasbenih vsebin v knjižnicah. Zgled za izgradnjo pretočnih kanalov lahko vzamemo iz tujine. Nekaj primerov takih platform smo navedli v nadaljevanju naloge. Pomembno je, da z uvedbo teh vsebin ne ukinemo zbirke CD-jev, pretočne vsebine naj bodo dopolnilo fizični zbirki. Avtorica Kritikou (2019, str. 5) omeni možnost izposoje CD predvajalnikov in kvalitetnih slušalk za uporabo CD-jev, ki jih hrani knjižnica.

V Mestni knjižnici Ljubljana se problematike mediatečnih vsebin poskušamo lotevati sistematično, z delovno skupino za mediateke. V skupini ugotavljamo, da so ena izmed možnih rešitev za razširitev glasbene ponudbe pretočne vsebine. Za filmsko gradivo že ponujamo Kanopy in Bazo slovenskih filmov. Uporabnikom bi bilo smiselno ponuditi tudi pretočne vsebine za glasbo in za lažjo izvedbo sodelovati z drugimi slovenskimi splošnimi knjižnicami. V Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice 2018–2028 je navedeno, da se knjižnica povezuje z drugimi knjižnicami pri digitalizaciji gradiva, izgradnji lastnih

podatkovnih zbirk, nabavi in zagotavljanju elektronskih informacijskih virov, dostopnih na daljavo, promociji, zagovorništvu, izvajanju projektov in drugih dejavnosti (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2019). V nadaljevanju bomo na kratko podali nekaj primerov spletnih ponudnikov glasbe za knjižnice.

NAXOS MusicLibrary

Naxos je zbirka več kot 2.000.000 glasbenih posnetkov, največ ponuja klasične glasbe in opernih del. Vsak mesec v zbirko dodajo več sto albumov. Poleg glasbe ponuja notne zapise in biografije skladateljev in glasbenikov. Iskanje po zbirki je preprosto, s pomočjo ključnih besed. V Sloveniji dostop do tega portala že ponuja Narodna in univerzitetna knjižnica.

ALEXANDER STREET

V svoji bazi ponujajo preko 670.000 glasbenih posnetkov. Zbirka obsega klasično glasbo, jazz, glasbo svetov, ameriško glasbo (country, rock, folk, jazz, bluegrass ...) in popularno glasbo z vsega sveta. Znani so po ponudbi redkih in ekskluzivnih albumov.

HOOPLA DIGITAL

Hoopla Digital je digitalni servis, ki ponuja DVD-je, CD-je, zvočne knjige in stripe. Njegov največji trg so knjižnice Severne Amerike. Servis uporablja več kot milijon uporabnikov. Glasbo imajo razdeljeno na 29 žanrov, med njimi je na primer glasba za fitnes in vadbo. V iskalniku je tudi možnost iskanja glasbe po posebnih kategorijah, npr. zmagovalci grammy nagrad za leto 2022.

FREGAL MUSIC

Freegal Music je še en servis, ki omogoča izposojlo glasbenih vsebin knjižnicam oz. njenim uporabnikom. Ponuja dostop do približno 15.000.000 pesmi in 40.000 glasbenih video spotov. Dostop je namenjen članom prijavljenih knjižnic. Glasbo je možno poslušati ali si jo naložiti na svojo napravo, to je odvisno od pogodbe, ki jo ima knjižnica sklenjeno s servisom. Vsem uporabnikom želijo omogočiti enako število poslušanja in prenašanja glasbe. Vsak ponedeljek

ob 12.00 se tako limit prenosa glasbe posodobi. Vsak dan ob 12.00 pa se posodobi tudi limit neposrednega poslušanja glasbe.

TIDAL

Tidal je globalna platforma za pretočno glasbo in zabavo. Omogoča dostop do milijonov pesmi s kakovostnim zvokom. Storitev TIDAL HiFi Plus omogoča dostop do inovativnih izkušenj poslušanja, kot je prostorski zvok.

Pretočne vsebine so vsekakor prihodnost v knjižnicah, vendar moramo na tem mestu opozoriti na pomembnost fizičnih zbirk CD-jev. Goia (2017) nas opomni, kaj se lahko zgodi, če določena glasba na portalih za pretočne vsebine ne prinaša dobička. Take glasbene posnetke lahko korporacija preprosto izbriše. Za primer navede Netflix in njihov način zniževanja stroškov – stare filme, za katere ni bilo zanimanja, so preprosto izbrisali iz svoje baze (Goia, 2017). S tem izgubimo velik del kulturne dediščine in ravno zato je pomembno, da knjižnice ohranjajo glasbo na CD zgoščenkah.

4 RAZISKAVA

4.1 OPREDELITEV PROBLEMA

V Mestni knjižnici Ljubljana se v zadnjih letih srečujemo z upadom izposoje neknjižnega gradiva. Mediateke se soočajo z izzivi, kako iti v korak s časom, zadovoljiti že obstoječe uporabnike in privabiti nove. V nalogi smo želeli dokazati, da je bilo v izgradnjo glasbenih zbirk v knjižnicah vložena veliko truda, znanja zaposlenih in denarja ter da so te pomembne za lokalno skupnost in celotno podobo knjižnice. Zato je, s povezovanjem z drugimi knjižnicami, smiselno najti rešitve za ohranitev video in glasbenih zbirk.

4.1.1 Namen in cilj raziskave ter raziskovalne hipoteze

Namen naloge je opozoriti na pomembnost glasbenih zbirk v splošnih knjižnicah in na podlagi različnih izkušenj določiti možne smernice za prihodnost mediatek v Mestni knjižnici Ljubljana. V nalogi smo poskušali pokazati, da imamo knjižnice bogate glasbene zbirke in na to je treba opomniti naše uporabnike ter jih povabiti k obisku.

Cilj raziskave je v eni pisni nalogi strniti izkušnje in ideje mediatečnih knjižničarjev po Sloveniji.

RAZISKOVALNE HIPOTEZE:

1. Knjižnice se srečujejo z upadom izposoje glasbenega gradiva in negotovo prihodnostjo glasbenih zbirk.
2. V prihodnosti je smiselno povezovanje med slovenskimi mediatečnimi knjižničarji.
3. Smiselna je uvedba pretočnih glasbenih vsebin v slovenskih splošnih knjižnicah.

4.1.2. Metodologija in metode

Opravili smo individualne delno strukturirane intervjuje s knjižničarji po Sloveniji. K sodelovanju smo povabili 15 predstavnikov, odzvalo se jih je 12. Od tega je 7 predstavnikov iz Mestne knjižnice Ljubljana (Knjižnica Bežigrad, Knjižnica Jožeta Mazovca, Knjižnica Otona Župančiča, Knjižnica Prežihov Voranc, Knjižnica Šiška in oseba, ki v MKL skrbi za nabavo in katalogizacijo avdio gradiva). Ostalih pet predstavnikov je iz naslednjih slovenskih splošnih knjižnic: Goriška knjižnica Franceta Bevka, Občinska knjižnica Jesenice, Mestna knjižnica Kranj, Knjižnica Logatec in Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto. Rezultate bomo zbrali skupaj in jih predstavili opisno po naslednjih petih kategorijah: organizacija dela in prostor, nabava gradiva, promocija glasbene zbirke, pretočne vsebine in izposoja CD predvajalnikov, izzivi in prihodnost mediatek.

4.2 KNJIŽNICE, KI SO SODELOVALE V RAZISKAVI

4.2.1 Goriška knjižnica Franceta Bevka

Knjižnica nima organizirane posebne delovne skupine za mediateke, je pa bila tema že večkrat izpostavljena, tako znotraj knjižnice kot tudi v okviru osrednjih območnih knjižnic. Vzdržujejo stike z ostalimi predstavniki mediatek in stremijo k iskanju najboljših rešitev za vse knjižnice. Knjižnica večino gradiva pridobiva preko lokalnega ponudnika. Problem vidijo v nosilcih glasbe, saj se tudi glasbeniki veliko poslužujejo ponudnikov pretočnih kanalov. V knjižnici

avdio gradiva nimajo v posebni sobi, nimajo niti naprav, kjer bi uporabniki lahko poslušali glasbo. Glede na to, da je vedno več naprav, ki nimajo več vgrajenega predvajalnika zgoščenk, bi bilo po njihovem mnenju morda tak kotiček smiselno ponovno vzpostaviti. Tudi izposoja manjših in trpežnih naprav za poslušanje glasbe bi se jim morda zdela smiselna. Za promocijo avdio gradiva nimajo zadolžene posebne osebe, z aktivnostmi na tem področju še niso začeli. Pretočnih glasbenih vsebin ne ponujajo, bi si pa v prihodnosti tega želeli. Zadnja leta beležijo upad izposoje glasbe na CD-jih.

Prihodnost glasbenih zbirk v knjižnicah si predstavljajo v pretočnih vsebinah. Menijo, da je možno, da bodo CD plošče dosegle popularnost gramofonskih plošč. Omenijo, da je glasba na zgoščenkah problematična z vidika podvrženosti mehanskim okvaram. Strinjajo se, da je bogastvo mediatek veliko, velik izziv vidijo v prostoru za hrambo, občutljivosti medija ter v napravah za predvajanje. Kljub vsemu menijo, da se tovrstno gradivo na daljši rok ne bo več izposojalo, morda le kratkotrajno, ob večjih promocijskih akcijah.



Slika 6: Mediateka v Goriški knjižnici Franceta Bevka (Foto: Manja Pergar)

4.2.2 Občinska knjižnica Jesenice

V knjižnici za nakup gradiva skrbita dve osebi, ena je zadolžena za periodiko, druga za vse ostalo. Posebne strategije pri nakupu mediatečnega gradiva nimajo, glasbenih CD-jev skoraj ne kupujejo več, ker med uporabniki upada zanimanje. Občasno kupijo CD slovenskih

nekomercialnih avtorjev ali glasbo za otroke. Nekateri distributerji jim občasno ponudijo neknjižno gradivo, sicer pa distributerja izberejo sproti, glede na določen naslov. Glasbeno gradivo ni postavljeno v posebnem prostoru, imajo samo posebna stojala za CD-je. Rok za izposojanje CD-jev je dva tedna, z možnostjo podaljšanja, če gradivo ni rezervirano. Za promocijo glasbe skrbijo s pripravo občasnih priložnostnih razstav. Pretočnih glasbenih vsebin v knjižnici ne ponujajo. Naprav za predvajanje glasbe ne izposojajo, so pa jih izposojali pred leti, vendar ni bilo povpraševanja in so storitev ukinili. Beležijo upad izposoje glasbenih CD-jev in jih ne kupujejo, kar so vključili tudi v načrt gradnje knjižnične zbirke. Ne predstavljajo si, da bodo CD-ji še kdaj pomemben del celotne zbirke. Izziv vidijo predvsem v tem, kaj storiti z zbirko, ki jo imajo. Menijo, da bo prihodnost narekoval razvoj različnih tehnologij.



Slika 7: Stojalo s CD-ji v Občinski knjižnici Jesenice (Foto: Veronika Osredkar)

4.2.3 Mestna knjižnica Kranj

Knjižnica Kranj se lahko pohvali s sodobno mediateko. Poleg glasbenega gradiva uporabnikom ponujajo sobo za ogled filmov, sobo za poslušanje glasbe in posebne glasbene stole s slušalkami. Namen teh stolov je poslušanje glasbe na način, ki ni moteč za okolico. V stolu sta v višini ušes vgrajena dva zvočnika, ki sta vezana na CD ali DVD predvajalnik. Uporabnik si na polici izbere CD za poslušanje, ga vstavi v predvajalnik, vezan na stol, in individualno, nemoteče za okolico, posluša glasbo.

Imajo delovno skupino za mediateko, ki je bila ustanovljena ravno pred začetkom COVID epidemije. Uspelo jim je organizirati sestanek s kolegi iz drugih knjižnic, ostaja ambicija, da bi sestanki postajali pogostejši. Na sestankih so ugotovili, da se kolegi po Sloveniji soočajo s podobnimi problemi. V Kranju se soočajo z upadom finančnih sredstev za naročanje glasbenega

gradiva. Ker se kupuje manj gradiva, je tudi padec izposoje večji. Za naročanje glasbe in filmov je zadolžena ena oseba. Včasih so glasbo hodili kupovat v trgovino Big Bang, zadnja leta so kupovali od svojega dobavitelja. Nikoli niso naročali sami preko spletne trgovine Amazon. Nekaj prirasta dobijo iz darov uporabnikov.

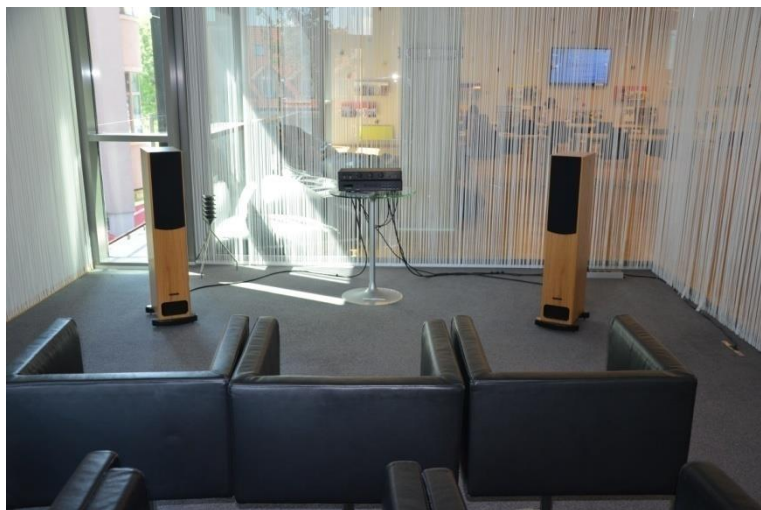
Razmišljajo, da bi kupili CD predvajalnik in poizkusili, če bi ljudi zanimala izposoja. Pretočnih glasbenih vsebin ne ponujajo, a so jim naklonjeni in razmišljajo o dodatni ponudbi v tej obliki. Kot predlog navedejo pretočno platformo Tidal. S promocijo glasbene zbirke se nihče ne ukvarja načrtno, nastajajo občasne spontane razstave CD-jev, ne nujno novih, a vrednih posebne pozornosti. Predlagajo tudi razstave, npr. glasbenih plakatov ali ovitkov plošč, ki so avtorski izdelki velikih umetnikov in fotografov. Razmišljali so tudi o sklopu malih koncertov in nekaj so jih že izvedli. Izzive za prihodnost vidijo predvsem v tem, kako ohraniti mediateke in jih približati ljudem ter privabiti glasbene sladokusce. Zbirka ima velik potencial, ker se v njej skriva veliko nekomercialnega gradiva in gradiva za študij.

Preglednica 6: Mestna knjižnica Kranj – število izposojenih CD-jev po letih

Leto izposoje	2019	2020	2021	2022
št. izposoj	401	2.081	2.557	1.749



Slika 8: Stoli za poslušanje glasbe v Mestni knjižnici Kranj (Foto: Aljoša Korenčan)

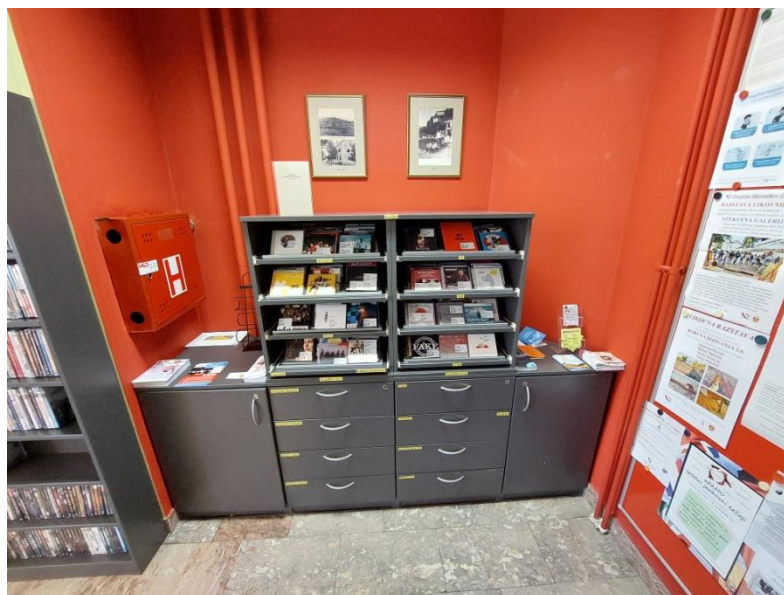


Slika 9: Soba za poslušanje glasbe v Mestni knjižnici Kranj (Foto: Arhiv Mestne knjižnice Kranj)

4.2.4 Knjižnica Logatec

Problematike mediatečnega gradiva se v knjižnici ne lotevajo intenzivno, glasbena zbirka stagnira. Za to področje nimajo posebne delovne skupine, za izbiro gradiva in katalogizacijo sta zadolžena dva zaposlena. Predloge o nakupu se zbira tako od članov knjižnice kot od zaposlenih. S skrbniki drugih mediatek niso v stikih. Glasbeno gradivo se večinoma pridobiva iz maloprodajnih trgovin: Mueller, Big Bang, nekaj direktno od založnikov (Nika Records, Dallas, Sanje). Iz tujine imajo zelo malo gradiva, ponujajo predvsem slovensko glasbo. Za avdio gradivo nimajo posebnega prostora, tudi zbirka ni tako obsežna, da bi potrebovali ločen prostor. Izposojajo slušalke, uporabljajo jih večinoma za računalnik. Kotiček za poslušanje glasbe bi bil dobrodošel, vendar jih pesti prostorska stiska. Nekaj CD-jev izposojajo tudi na podružničnih enotah. Za promocijo vsega gradiva je zadolžena ena oseba. Ko se nabavi kaj novega, se naredi objava na Facebook strani. Nove CD-je se v knjižnici izpostavi na vidno mesto. Včasih se v okviru knjižnice organizira koncert. Pretočnih glasbenih vsebin ne ponujajo, v prihodnje se jim zdi taka ponudba smiselna. Tudi izposoja CD predvajalnikov bi se jim morda zdela smiselna. Možna oblika promocije bi lahko bil izdan zbornik, v katerem bi predstavili pregled lokalne glasbene scene. Izzive za prihodnost vidijo v promociji glasbenega gradiva in zagovorništvu mediatek. Motivacija za mediateko/glasbeno sobo je, ampak je problem prostorska stiska. Imajo željo po glasbenem studiu, ki bi bil na voljo zaposlenim in uporabnikom. Izziv bi bila tudi vzpostavitev neke pretočne platforme na nacionalni bazi. Izposoja CD-jev se jim še zdi smiselna, npr. v avtu še poslušamo CD-je, obstaja generacija, ki

je še vajena tega formata, poleg tega pa v knjižnico zahajajo tudi ljudje, ki si opreme in CD-jev ne morejo privoščiti in jim je to dostopno v knjižnici.



Slika 10: Glasbena zbirka v Knjižnici Logatec (Foto: Borut Cigale)

4.2.5 Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto

V Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto so se pred časom veliko pogovarjali, kako rešiti njihov AV-oddelek, še posebno glasbeni oddelek s CD-ji. Napravili so temeljito inventuro gradiva, preverili in odpisali so poškodovano gradivo. Prišli so do spoznanja, da vse, kar lahko naredijo, je, da delajo promocijo in občasno izpostavijo posamezne albume. O možnosti izposoje obveščajo skupine uporabnikov, ki jih obiskujejo. Želijo si, da bi imeli sodelavca, ki bi bil »zaljubljen« v glasbo in bi se ukvarjal s tem področjem v knjižnici. Želijo si, da bi vse v povezavi z glasbo stalo v nekem skupnem, prijetnem prostoru (po možnosti z možnostjo poslušanja glasbe), vključno z notnim gradivom in vso ostalo literaturo, vezano na glasbo. Delovne skupine za mediateke nimajo, se pa vsake toliko časa dobijo s sodelavci, se pogovarjajo in zavedajo težave, oziroma tega, da je potrebna sprememba. Imajo stike s skrbniki drugih mediatek. Iz teh stikov in sestankov je nastalo sodelovanje z Bazo slovenskih filmov. Glasbenega gradiva se nabavlja malo. Še vedno dobijo nekatere albume na ogled, sicer pa knjižničarka, ki skrbi za nabavo, išče vse, kar spada v njihovo lokalno okolje. Ne zdi se jim smiselno, da bi knjižnica imela ločen prostor za mediateko, predvsem zaradi prehoda na izposajo preko pretočnih vsebin (KANOPY). Pomembneje se jim zdi, da so filmi postavljeni

blizu literature o filmu in enako velja za glasbo. Zdi se jim, da bi knjižnica potrebovala udoben kotiček za poslušanje glasbe. Tudi če bi uporabniki glasbo poslušali na svojem telefonu, na knjižničnem stolu, mogoče celo z vrhunskimi slušalkami, ki bi jih ponujala knjižnica. Ugotavljajo, da bi se lahko povezali z glasbenimi šolami, ki jih je na njihovem območju kar veliko. Težava je v tem, da knjižnica še ni povsem dograjena. V nedokončanih prostorih je bilo po načrtih mesto za glasbeno zbirko, prijeten prostor in tudi inštrumente. Izposoja CD predvajalnikov se jim ne zdi smiselna, predstavljajo pa si udobne stole in prostor s slušalkami za poslušanje glasbe v knjižnici. Predstavljajo si, da bodo v prihodnosti verjetno obstajali portali, kjer si bo glasbo mogoče povsem legitimno izposoditi. Menijo, da bi v knjižnicah promovirali slovenske, lokalne avtorje in uporabnikom ponujali digitalni dostop do slovenske glasbe. Glasbene zbirke bo treba bolj izpostavljati in širiti njihove dejavnosti. Izziv je predvsem, kako pritegniti uporabnika in kako postati konkurenčen na tem področju. Morda je rešitev sodelovanje s kulturnimi centri in gledališči.



Slika 11: Mediateka v Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto (Foto: Brigita Lavrič)

Preglednica 7: Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto – število izposoj CD-jev po letih in nabava novih CD-jev

Leto izposoje	2015	2016	2017	2018	2019
Število izposoj	25.794	21.525	18.395	14.354	12.217
Število novih CD-jev	315	339	350	251	205

4.3 INTERVJU Z MAG. TANJO TAVZELJ

- Preko katerih distributerjev pridobivate glasbeno gradivo v knjižnici? Se pri nabavi in obdelavi neknjižnega gradiva morda srečujete s specifičnimi problemi? Se vam v prihodnje zdi smiselna opcija skupne nabave območnih knjižnic, predvsem pri gradivu iz tujine?

Povedala je, da glasbeno gradivo pridobiva preko slovenskih in tujih distributerjev. Slovenski so: RTV Slovenija, obvezni izvodi in darovi, Bav-bav, Buča, Toroin in od posameznih glasbenikov. Slovenski posredniki za tujino so: Intek, Om, Bav-bav, trgovina Mueller, Mars Music in trgovina Big Bang, s katerim pa so leta 2020 prenehali sodelovati. Gradivo direktno iz tujine se naroča preko spletne trgovine www.amazon.de. Pri nabavi gradiva prihaja do problemov zaradi prepočasne in nezanesljive dobave in nedostavljenih računov, s pogostimi napakami. Problemi se pojavljajo tudi pri komunikaciji s kolegi iz mediatek, ki naročajo gradivo, potrebne so pogoste prošnje za odzivnost, držanje dogovorov itd.

Obdelava neknjižnega glasbenega gradiva je specifična, v Sloveniji je zelo malo strokovnjakov s tega področja in domala vsi imajo različen pristop. Ker je baza vzajemna, bi se morali vsi držati istih katalogizacijskih pravil, vendar se pogosto zgodi, da kolega iz druge knjižnice »povozi« kvaliteten bibliografski opis, ki ga je potem potrebno ponovno popravljati. Problem je tudi, da katalogizatorji večinoma niso specializirani za obdelavo tovrstnega gradiva – zaradi pomanjkanja kadrov v knjižnicah obdelujejo vse vrste gradiva in tako (ob pomanjkanju časa) velikokrat pride do napak. Rešitev bi bila seveda v centralizaciji obdelave avdio gradiva.

- Menite, da bi bila v vaši knjižnici (MKL) smiselna izposoja naprav za predvajanje glasbe (CD predvajalnikov)?

Meni, da bi bila taka izposoja smiselna, ker ljudje samoumevno ne posedujejo teh naprav.

- Katere vsebine bi po vašem mnenju lahko dodatno obogatile in promovirale glasbene mediateke in zbirke v njih?

Pravi, da vizualno in vsebinsko privlačni, impozantni prostori mediatek, ki bi bili v ospredju knjižnice (in ne nekje umaknjeni), z gradivom v omarah in predalih, kjer se ga vidi. Gradivo bi moralo biti stalno izpostavljeno s plakati, promocijami glasbenikov, festivalov, glasbenih dogajanj. Ob raznih razstavah bi morale biti organizirane spremljevalne glasbene prireditve. Predvsem pa morajo biti v knjižnici zaposleni informatorji, ki jih imajo ljudje radi in se

spoznajo na tovrstno gradivo in glasbeno področje, z veseljem širijo svoje znanje in izdatno komunicirajo z uporabniki.

- Kako si predstavljate prihodnost glasbenih zbirk v slovenskih splošnih knjižnicah?

Meni, da bodo zbirke naprej živele v podobni obliki kot sedaj (torej s fizičnimi nosilci), le ob dodatni ponudbi, ki je uporabniki drugje niso deležni. Sicer pa je prihodnost tudi v digitalizaciji zbirk in možnosti dostopanja do glasbenih vsebin s spletnih strani knjižnic. Predvsem bi morale vse glasbene zbirke vsebovati dovolj domoznanskega gradiva – torej ponudbo in promocijo kvalitetne slovenske glasbe vseh žanrov. S popularno glasbo širšega formata se zbirke popularizirajo tudi na »splošne« uporabnike, ki so morda že slišali za določenega izvajalca in jih ta zanima, sicer pa si ne bi izposojali glasbenega gradiva. To jih lahko pritegne k izposoji in poslušanju, kasneje pa si morda izposodijo tudi kake bolj sladokusne ali »obskurne« vsebine. Pomembne pa so seveda tudi glasbene vsebine, ki jih uporabniki drugje ne dobijo – vendar so to vsebine za glasbene sladokusce, ki pa jih v splošnih knjižnicah ni malo. Seveda je pomembna tudi široka ponudba klasične glasbe vseh obdobj – tako za študijske kot ljubiteljske potrebe – kar bi bilo treba bolje promovirati.

- Kateri so po vašem mnenju največji izzivi knjižničnih mediatek v prihodnosti?

Kar se tiče malo bolj oddaljene prihodnosti: dejstvo je, da bodo splošne knjižnice, najprej predvsem manjše, kasneje tudi velike, morale ukiniti svoje mediateke, ker si uporabniki ne bodo izposojali gradiva (ker tudi ne bodo več imeli predvajalnikov – že zdaj jih večinoma nimajo) in zaradi pomanjkanja prostora v knjižnicah. Glede na to, da večine svetovne produkcije ne moremo poslušati/si ogledati/si izposoditi tudi v drugih vrstah knjižnic, produkcija CD-jev in gramofonskih plošč pa je še vedno velika, bi po njenem mnenju morale splošne knjižnice nujno, (vsaj) v večjih mestih, vzpostaviti ločeno enoto knjižnice (lahko bi bila tudi znotraj stavbe), kot je bila npr. nekoč Vodnikova domačija. To je bila ločena enota Knjižnice Šiška, kjer si je uporabnik lahko izposodil samo neknjižno glasbeno ali filmsko gradivo – imeli pa so zelo širok izbor. V takem prostoru bi imeli velik izbor tako slovenske kot tuje produkcije vseh žanrov, skupaj s t. i. poslušalnicami (CD predvajalniki, gramofoni), razstavnim in prireditvenim prostorom itd. Tu ne bi bilo nevarnosti odpisovanja manj izposojanega gradiva, saj bi imela takšna mediateka tudi vlogo arhiva, restavratorskega oddelka – zadnje izvode poškodovanega gradiva bi obnavljali itd. Te vsebine bi bilo po njenem mnenju nujno shraniti in obnavljati, ker

si splošni uporabniki tovrstnega gradiva sicer ne bi več mogli predvajati, so pa albumi velikokrat tudi pravo umetniško delo – ne zgolj nek zapis zvoka, pomemben je tudi ovoj, spremna knjižica itd. Sploh gramofonske plošče imajo tako tradicijo. To bi bil tudi nekakšen dokument časa; fizična oblika še vedno predstavlja nek temelj, elektronske oblike pa se bodo povozile, so dobnesedno v oblakih, tudi kvaliteta zvočnega zapisa je vprašljiva.

4.4 REZULTATI RAZISKAVE

4.4.1 Organizacija dela in prostor

Organiziranih oblik dela na področju mediatečnih vsebin se poslužujejo vsi vprašani predstavniki Mestne knjižnice Ljubljana. Knjižničarji Mestne knjižnice Ljubljana so organizirani v Delovno skupino za mediateke. Stanje v ostalih petih knjižnicah je naslednje: Knjižnica Kranj je tako skupino organizirala v začetku leta 2020, ostale štiri vprašane knjižnice nimajo organizirane skupine za reševanje problematike mediatek. Do zdaj je bil organiziran en vseslovenski sestanek s predstavniki knjižničnih mediatek. Na njem so izmenjali izkušnje in ugotovili, da se srečujejo s podobnimi težavami in izzivi. Iz tega izhaja ugotovitev, da bi bilo smiselno začeti z organiziranim povezovanjem mediatečnih knjižničarjev na vseslovenskem nivoju.

Ločen prostor za mediateko imajo v dveh od desetih sodelujočih knjižnicah - Knjižnici Otona Župančiča in Knjižnici Kranj. V ostalih knjižnicah je mediatečno gradivo umeščeno v prostor, kjer so še druge vsebine (npr. čitalnica ali strokovno gradivo).

4.4.2 Nabava gradiva

Za nabavo glasbenega gradiva je za celotno Mestno knjižnico Ljubljana zadolžena oseba, ki skrbi tudi za katalogizacijo tega gradiva. Skrbniki mediatek ji pošiljajo predloge za nakup in ta oseba potem izvede naročila. Za izbor klasične glasbe poskrbi sama. Drugi način nabave je, da skrbniki mediatek gradivo izbirajo in naročijo direktno v trgovinah (predvsem v trgovini Mueller). Kaj pa ostale slovenske knjižnice, ki so bile zajete v raziskavo? Ena knjižnica naroča predvsem preko lokalnih ponudnikov, tri naročajo direktno v maloprodajnih trgovinah in od založb, dve od knjižnic sta izpostavili, da glasbene CD-je dobijo tudi z darovi, ena knjižnica distributerja izbere sproti, glede na določen naslov.

V Mestni knjižnici Ljubljana za CD-je omogočajo rok izposoje tri tedne z možnostjo podaljšanja, v kolikor gradivo ni rezervirano. V ostalih knjižnicah je rok izposoje naslednji: štiri knjižnice imajo prav tako rok izposoje tri tedne z možnostjo podaljšanja, ena knjižnica ima rok izposoje dva tedna z možnostjo podaljšanja. Vse knjižnice so povedale, da se je s podaljšanim rokom izposoje zmanjšal obrat izposoje CD-jev. Te ugotovitve nam povejo, da bi bilo smiselno ponovno skrajšanje roka izposoje na en teden z možnostjo podaljšanja. Uporabniki bi glasbeno gradivo vrnil prejšnjemu in bi bilo hitreje na voljo za druge uporabnike. Hkrati bi si morda ob vračilu izposodili nov izbor CD-jev.

4.4.3 Promocija

V Mestni knjižnici Ljubljana za promocijo glasbe v vseh enotah skrbijo predstavniki mediatek. Redno izpostavljajo novosti, pripravljajo priložnostne razstave in poskrbijo za objave na družbenih omrežjih knjižnice. V ostalih knjižnicah je skrb za promocijo taka: dve knjižnici sta povedali, da se s tem področjem nihče zares ne ukvarja, občasno izpostavijo novosti. Ena od knjižnic je izpostavila, da v prihodnje morda vidijo možnost sodelovanja z lokalnimi glasbenimi šolami. Nobena od knjižnic za promocijo glasbenih vsebin nima zadolžene posebne osebe, občasno pa vse pripravijo razstave novih CD-jev ali priložnostne razstave (ob obletnici določenega glasbenika ipd.). Ugotavljamo, da je promocija glasbene zbirke šibka in je treba več pozornosti posvetiti temu segmentu.

4.4.4 Pretočne vsebine in izposoja CD predvajalnikov

Niti ena od desetih vprašanih knjižnic uporabnikom ne ponuja pretočnih glasbenih vsebin. V Mestni knjižnici Ljubljana imajo že nekaj časa željo po uvedbi take dodatne ponudbe. Tudi vseh ostalih pet vprašanih knjižnic bi si želelo uporabnikom nuditi pretočne vsebine za glasbo. Potrdili smo hipotezo, da nobena od vprašanih knjižnic ne ponuja pretočnih glasbenih vsebin, vendar so vsi vprašani mnenja, da bi bila uvedba te ponudbe smiselna.

Zanimalo nas je, če knjižničarji vidijo smiselnost v izposoji CD predvajalnikov. Trije od vprašanih menijo, da bi bilo to smiselno. V eni od teh knjižnic celo razmišljajo, da bi poskusno nabavili en CD predvajalnik. Dva od vprašanih menita, da bi bila izposoja teh naprav morda smiselna, sploh če bi bila naprava uporabna, trpežna in majhna. Pet vprašanih meni, da izposoja predvajalnikov ne bi bila smiselna. Vsi vprašani niso nenaklonjeni ideji o izposoji CD

predvajalnikov. Menimo, da bi na podlagi ugotovitev lahko poskusno uvedli izposojlo predvajalnikov v eni od enot.

4.4.5 Izzivi in prihodnost mediatek

Sodelujoče v intervjujih smo vprašali, kako si predstavljajo prihodnost glasbenih zbirk v slovenskih splošnih knjižnicah. Ena od knjižnic meni, da prihodnost teh zbirk ni rožnata. So mnenja, da nakup novih glasbenih CD-jev ni več smiselno, vsaj ne v tolikšni meri, kakršen je bil sedaj. Menijo, da bi v Mestni knjižnici Ljubljana lahko imela CD-je samo ena knjižnica. Eden od vprašanih meni, da je prihodnost glasbenih zbirk v pretočnih storitvah. Tukaj omeni, da slovenska zakonodaja s področja avtorske in sorodnih pravic trenutno ne omogoča veliko maneverskega prostora za uvajanje takšnih storitev v knjižnice. Pravi, da so v MKL že večkrat dali pobude za spremembo zakonodaje, vendar se do zdaj ni nič spremenilo. Je mnenja, da bodo verjetno morale knjižnice stopiti skupaj in željo po spremembah izraziti na višjem nivoju, kot so to počele do zdaj. Knjižnice namreč zaradi trenutnih zakonov nimajo možnosti digitalizirati lastnega gradiva in izposojati digitaliziranih vsebin.

Drugo težavo vidi v samih ponudnikih pretočnih vsebin. Možnost za uvajanje pretočnih vsebin bo verjetno s strani manjših platform ali celo z uvedbo lastne platforme za knjižnice, na kateri bodo lahko ponujali digitalizirane stare vsebine. Še eden od vprašanih je mnenja, da je prihodnost najverjetneje v ponudbi pretočnih vsebin. Ena od knjižnic meni, da je prihodnost glasbenih zbirk negotova. Kljub temu bi obdržali mediateke v vseh knjižnicah. Omeni, da so marsikje zelo dobre zbirke, vendar se pojavlja problem prostorske stiske. Predlaga prevetritev prostega pristopa. Eden od vprašanih meni, da se bo večina knjižnic v prihodnje odločila za ukinitvev glasbenih zbirk, vendar se mu zdi škoda, ker imajo te plošče neko vrednost in jo bodo vedno imele. Eden od vprašanih je mnenja, da bi bilo treba še naprej dopolnjevati glasbeno zbirko, dokler je še toliko obrata izposoje, kot zdaj. Ena od vprašanih pove, da je težko napovedati prihodnost, vendar bi CD-je lahko primerjali z zbirkami gramofonskih plošč, ki so trenutno ponovno popularne. Še eden od vprašanih je mnenja, da nas morda v prihodnosti čaka preporod CD plošč. Eni knjižnici se zdi prihodnost glasbenih zbirk pesimistična in se jim ne zdi smiselno nabavljati sprotne produkcije. Ena od knjižnic si v prihodnosti želi ohraniti mediateke in jih približati ljudem. Ena od vprašanih meni, da bo prihodnost zbirk v pretočnih vsebinah in da bi v knjižnici morali promovirati predvsem slovenske, lokalne avtorje in jih digitalizirati. Ena od vprašanih si ne predstavlja, da bodo glasbene zbirke še kdaj pomemben

del celotne ponudbe knjižnice. Na podlagi odgovorov smo ugotovili, da se vsi vprašani soočajo z negotovostjo prihodnosti glasbenih zbirk.

Zanimalo nas je še, katere izzive v prihodnosti mediatek vidijo knjižničarji. Ena od vprašanih meni, da je bogastvo mediatek v knjižnicah veliko, največji izziv so prostor za hrambo, občutljiv medij zapisa ter pomanjkanje naprav za predvajanje. Ena od vprašanih pravi, da je izziv predvsem, kaj storiti z zbirko, ki jo imajo. V eni od knjižnic izziv vidijo v tem, kako pritegniti uporabnike in postati konkurenčni na tem področju. Tri od knjižnic imajo za izziv, kako privabiti glasbene sladokusce in kako narediti več za promocijo mediateke. Še eden od vprašanih vidi izziv v promociji glasbene zbirke in v zagovorništvu mediatek. V prihodnosti si želijo tudi glasbeno sobo/studio v knjižnici. Ena od vprašanih meni, da je izziv mediatek, kako ohraniti vsaj takšno izposajo CD-jev, kot je sedaj. Prav tako je izziv najti pretočne vsebine, katere bi lahko uporabljali uporabniki knjižnic. Enemu vprašanemu se zdi izziv, kaj v prihodnosti sploh ponuditi uporabnikom. Pet od vprašanih vidi izziv v digitalizaciji glasbene zbirke in možnosti pretočne izposoje. Na podlagi odgovorov lahko ugotovimo, da si knjižnice kot izziv postavljajo ohranjanje mediatek, ponovno približati CD zbirke uporabnikom in ponudbo dopolniti s pretočnimi glasbenimi vsebinami.

5 RAZPRAVA

Ugotovili smo, da vsi vprašani v svojih knjižničnih zbirkah ponujajo glasbene vsebine na CD formatu. Zbirka je dragocena, v izgradnjo je bil vložen trud zaposlenih – od izbire glasbe, nabave, katalogizacije in promocije. Večina vprašanih v prihodnosti zbirk vidi negotovost in se sprašuje, kako ponovno privabiti uporabnike.

Pomembno se nam zdi, da knjižnica na področju mediatek zaposluje entuziastičen kader, ki bo skrbel za urejeno zbirko in bo uporabnikom na voljo za informacije, svetovanje in pomoč. V mediateki mora biti na voljo informator, ker se z referenčnim pogovorom uporabnika lahko usmeri k vsebinam, ki jih morda brez komunikacije s knjižničarjem ne bi opazil.

Ugotovili smo, da na področju glasbenega knjižničarstva ni zadostne ponudbe izobraževanj za zaposlene. Pomembno je tudi poskrbeti za predajanje znanja od izkušenih na nove generacije zaposlenih. Poskrbeti je treba, da ob odhodu zaposlenega v pokoj le-tega nadomestijo z nekom, ki bo skrbel za mediateko in glasbeno zbirko.

Ugotovili smo, da knjižnice ponujajo CD plošče, nimajo pa možnosti izposoje CD predvajalnikov. Morda bi lahko poskusno uvedli izposajo predvajalnikov, za začetek v eni enoti MKL.

V glasbeni zbirki je velik finančni vložek. Vsaka knjižnica ima svojo ekskluzivno zbirko neknjižnega gradiva. Zato moramo mediateke zagovarjati in ne iskati izgovorov v pomanjkanju prostora. Poleg tega bi se enote Mestne knjižnice Ljubljana morale med seboj bolj povezati pri naročanju glasbe in se s tem izogniti pretiranemu podvajanju enakih izvodov.

V spletnem katalogu COBISS je poleg baze knjižnega gradiva tudi celotna ponudba CD zbirke. Uporabnike je treba opomniti, da lahko v katalogu iščejo tudi neknjižno gradivo. Mediateke bi morda lahko poleg uporabniških terminalov izpostavile pregleden letak z navodili za iskanje CD-jev po bazi.

Mestna knjižnica Ljubljana mora poskrbeti za promocijo svoje bogate glasbene zbirke. Vsaka enota ima svoje posebnosti, na te je treba opozoriti uporabnike.

Ugotovili smo, da v Sloveniji ni organizacije, ki bi se ukvarjala prvenstveno s knjižničnimi mediatekami. Morda bi bila smiselna uvedba Sekcije za mediateke pri ZBDS. Veseli nas, da so se slovenski mediatečni knjižničarji povezali in imeli v letu 2020 prvi skupni sestanek. V prihodnje si v Mestni knjižnici Ljubljana želimo sodelovanja med mediatečnimi knjižničarji na vseslovenskem nivoju.

Odkrili smo tudi nekaj težav pri nabavi in obdelavi glasbenega gradiva. V Sloveniji se pojavlja pomanjkanje katalogizatorjev za glasbeno gradivo. Morda je potrebno razmisliti o centralizaciji obdelave avdio gradiva. Pomembno je tudi, da so katalogizatorji natančni pri obdelavi gradiva in da sledijo enotnim pravilom za katalogizacijo.

V raziskavi smo ugotovili, da ima Mestna knjižnica Ljubljana željo uporabnikom ponuditi pretočne glasbene vsebine. Na tem področju bi se bilo zelo smiselno povezati z ostalimi slovenskimi splošnimi knjižnicami – po vzoru KANOPY in Baze slovenskega filma.

Knjižnice v svojih prostorih hranijo tudi zbirateljske primerke in CD-je, ki so težko dostopni na trgu. Poleg tega še vedno obstaja populacija, ki je vajena poslušanja glasbe na CD

predvajalnikih in se ne bo ali pa se bo le težka preusmerila na poslušanje glasbe s spleta. CD-ji imajo navadno priloženo še unikatno oblikovano knjižico z besedili in fotografijami glasbenikov, kar je dodana vrednost vsakega CD-ja. Glasbeniki tudi v današnjih časih ponujajo svojo novo glasbo na CD-jih, saj bi bili v velikih spletnih bazah lahko zlahka spregledani. Dokler se bodo izdajali CD-ji, je pomembno, da temu sledijo tudi knjižnice. Marsikateri uporabnik je mnenja, da je poseben občutek imeti na polici fizični izvod, ne pa samo glasbo »v oblaku«. To lahko primerjamo s knjigami v tiskani obliki in elektronskimi knjigami. Poleg tega glasbo s pretočnih vsebin velikokrat poslušamo na napravah, ki niso namenjene prvenstveno temu, npr. na pametnem telefonu, računalniški tablici ... Na taki napravi nam velikokrat koncentracijo motijo razni zvočni tujki in oglasi, pesmi morda ne poslušamo do konca, vprašljiva je tudi kvaliteta zvoka. Če primerjamo zvok glasbe z zgoščenke in s spleta, je kvaliteta na strani CD-jev. Poleg tega se v tujini zaznava povečanje prodaje CD-jev. Pojavlja se tudi negotovost plačljivih pretočnih vsebin zaradi visokih stroškov za končnega uporabnika. Dokler bo ponudba CD-jev, je pravilno, da knjižnice v svojih zbirkah ponujajo glasbo v takšnem formatu. Glasba slovenskih avtorjev, izdana na CD formatu, je njegova fizična sled in kulturna dediščina, kar pa je polje knjižnic. Zaradi tega se nam zdi smiselno, da pretočne vsebine niso nadomestilo CD zbirk, ampak njena dopolnitev.

Zavedamo se, da nas čaka veliko dela, če želimo ohraniti uporabnike CD-jev in privabiti nove, predvsem moramo več pozornosti posvetiti promociji in modernizaciji tehnologije. V prihodnje si želimo obogatiti zbirke s ponudbo pretočnih vsebin. S povezovanjem z ostalimi splošnimi knjižnicami po vsej Sloveniji nam lahko uspe, da ponovno privabimo uporabnike in jim še naprej nudimo kvalitetne glasbene vsebine.

6 ZAKLJUČEK

Mestna knjižnica Ljubljana ima v svojih enotah mestnih območij mediateke, ki ponujajo raznovrsten spekter neknjižnega gradiva. V nalogi smo se podrobneje seznanili s široko in bogato zbirko glasbenega gradiva na zgoščenkah. Izvedli smo intervjuje z zaposlenimi v mediatekah Mestne knjižnice Ljubljana. Za primerjavo smo izvedli še intervjuje z zaposlenimi v petih drugih slovenskih knjižnicah (Nova Gorica, Jesenice, Kranj, Logatec, Novo mesto). Zbrani podatki, informacije in ugotovljeno stanje mediatek MKL in drugih slovenskih splošnih knjižnic so nas pripeljali do razrešitve v nalogi zastavljenih hipotez. Obenem so nam podlaga za predlog smernic delovanja mediatek v mreži knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana.

Postavili smo tri hipoteze. Z analizo podatkov lahko potrdimo prvo hipotezo, da se v splošnih knjižnicah soočamo s trendom upada izposoje glasbenega gradiva. Tako stanje je izhodišče za nujen razmislek o prihodnosti zbirk glasbenega gradiva na CD-jih. Pri tem je pomembno poudariti, da je bilo v glasbene zbirke vloženega veliko znanja pri izboru samega gradiva in nenazadnje je bilo vloženih veliko finančnih sredstev za nakup. Dejstvo je, da so se spremenile navade mladih uporabnikov, a tehnologija predvajalnikov še vedno omogoča predvajanje CD-jev. Glasba na CD-jih ne bo zastarala, zato smo z nalogo želeli opomniti na dragocenost takšnih zbirk in nenazadnje prispevati k ohranitvi le-teh in tudi k prihodnjim dopolnjevanjem zbirk. Več pozornosti bo treba nameniti tudi promociji glasbenih zbirk.

Znanja in izkušnje so pomembni gradniki prihodnosti knjižnic, zato je pomembno, da prihaja do njihove izmenjave. Na ravni Mestne knjižnice Ljubljana deluje Delovna skupina za mediateke, v okviru katere prihaja do vsebinskih izmenjav. Pomembna pa so tudi znanja in izkušnje iz drugih knjižničnih okolij. V nalogi je bila ugotovljena potreba po povezovanju med slovenskimi mediatečnimi knjižničarji, z namenom širjenja znanj in izkušenj. To nam potrjuje našo drugo zastavljeno hipotezo. Na podlagi intervjujev smo ugotovili, da se knjižničarji zavedajo pomembnosti mediatek in ugotavljajo, da bodo v prihodnje na tem področju potrebne spremembe. Do zdaj je bil organiziran en skupni sestanek mediatečnih knjižničarjev na vseslovenskem nivoju. Na srečanju so izmenjali izkušnje in prišli do zaključka, da se vsi soočajo s podobnimi izzivi. Rezultat sestanka je bila uvedba platforme Baza slovenskih filmov v ponudbo slovenskih knjižnic. Izmenjava mnenj pripomore k iskanju rešitev in uvajanju novih idej, zato potrjujemo hipotezo, da bi bilo smiselno povezovanje mediatečnih knjižničarjev na vseslovenskem nivoju.

Mediateke se nahajajo pred izzivom, ki ga prinašajo spremenjene navade uporabnikov in digitalizacija knjižnic. Vprašali smo se, kako poleg klasičnih zbirk CD-jev uporabnikom ponuditi obogatene izkušnje poslušanja glasbe. Ugotovili smo, da z dopolnilno storitvijo pretočnih glasbenih vsebin. S tretjo hipotezo smo želeli pokazati na smiselnost uvedbe pretočnih vsebin, tako v Mestno knjižnico Ljubljana kot tudi v druge slovenske splošne knjižnice. Na podlagi intervjujev smo ugotovili, da nobena od knjižnic, zajetih v raziskavo, ne ponuja tovrstne storitve. Vsi vprašani si želijo dodatne ponudbe spletnih glasbenih vsebin za svoje uporabnike. Poleg tega smo na podlagi prebranih člankov iz tujine, kjer že omogočajo tako ponudbo, zaznali pozitiven odziv uporabnikov na ponudbo pretočnih platform. Potrjujemo hipotezo, da bi bila smiselna uvedba pretočnih vsebin za glasbo.

Na podlagi pregleda strokovne literature in intervjujev s knjižničarji, njihovega znanja in izkušenj, smo določili možne smernice za mediateke Mestne knjižnice Ljubljana v prihodnosti – za obdobje petih let:

FINANČNA SREDSTVA

- Ohranitev finančnih sredstev za nabavo glasbenega gradiva na CD-jih na povprečju zadnjih let. Dokler bo produkcija kvalitetnih glasbenih CD-jev, tako tujih kot slovenskih izvajalcev, naj se uporabnikom omogoči ponudba v knjižnicah MKL.

PROSTOR IN OPREMA

- Ponudbo glasbenega gradiva na CD-jih se skoncentrira v petih knjižnicah MKL (Knjižnica Bežigrad, Knjižnica Jožeta Mazovca, Knjižnica Otona Župančiča, Knjižnica Prežihov Voranc, Knjižnica Šiška). Zbirka v posamezni enoti bi lahko bila delno splošna, delno specialna s poudarkom na določeni glasbeni zvrsti. Naredi se pregled zbirk CD-jev po posameznih enotah Mestne knjižnice Ljubljana. Neaktivno gradivo se lahko preusmeri v repozitorij. Opravi se odpis poškodovanega gradiva ali njegova sanacija (poliranje). Rezultat tega je aktualna in nepoškodovana zbirka CD-jev.

- Poskusna nabava, promocija in izposoja kvalitetnega predvajalnika v eni od enot – testno v Knjižnici Prežihov Voranc. Po spremljanju statistike izposoje predvajalnika in izmenjavi izkušenj z drugimi enotami bi videli, če je smiselna nabava tudi v drugih enotah MKL.

- Nakup kvalitetnega zmogljivega polirnega stroja za CD-je. S tem se zagotovi ponovna – trajnostna uporaba poškodovanega gradiva. Ohrani se nedobavljivo gradivo ali pa se zmanjšajo stroški za nakup novih CD-jev. Napravo bi lahko proti plačilu uporabljali tudi uporabniki knjižnic in zunanje ustanove.

- Izposoja glasbenega stola iz Mestne knjižnice Kranj. Stol bi umestili v Knjižnico Otona Župančiča in spremljali, če je v uporabi, ter se na podlagi tega morda odločili za lasten nakup.

- Aktualizacija serijskih publikacij s področja glasbene ustvarjalnosti in razširitev zbirke notnega gradiva, saj branje in igranje glasbenega instrumenta lahko vzpodbudita poslušanje glasbe.

PROMOCIJA

- Obdržati sedanje uporabnike glasbene zbirke z novim, aktualnim dopolnjevanjem zbirke CD-jev, ter pritegniti nove s kvalitetnim izborom glasbenih zgoščenk in to ustrezno promovirati.
- Promocija naj se izvaja preko digitalnih in tiskanih medijev. Na zbirke CD-jev v MKL ob koncertih in glasbenih predavanjih, ki se odvijajo v Sloveniji, opozoriti s člankom v lokalnem časopisu (Ljubljana).
- Organizacija in razvijanje vzporednih mediatečnih dejavnosti s področja glasbe, ki lahko posredno s promocijo vplivajo na prepoznavnost glasbenih zbirk v MKL. Primer so glasbena predavanja, koncerti, glasbene delavnice v knjižnici ter izposoja glasbil iz knjižnice.
- Priprava »poslušalnih priporočilnih seznamov« po vzoru finskih knjižnic HELMET.
- V sodelovanju z glasbenimi kritiki se pripravi spletna stran recenzij, anotacij ali priporočil po vzoru portala dobreknjige.si.
- Oblikovanje skupine za poslušanje glasbe po vzoru bralnih skupin. Srečanja bi bila namenjena poslušanju glasbe iz zbirke glasbenih mediatek. Ob tem bi stekel pogovor o slišnem, delile bi se zgodbe, informacije o glasbi, spoznavalo bi se knjižnične novitete. Skupina bi se srečevala mesečno.
- Ustvarjanje podkastov za promocijo mediatečnega gradiva, kjer bi se skozi pogovor predstavljalo novitete, delilo bi se glasbene zgodbe, vabilo na pogovor avtorje glasbe in izvajalce.
- Sodelovanje z ostalimi slovenskimi knjižnicami in kulturnimi ustanovami, npr. s Kinom Šiška, pri uvajanju novih vsebin, projektov. Vzpostavitev in razvijanje mednarodnega sodelovanja knjižničnih mediatek.

DIGITALIZACIJA IN PRETOČNE VSEBINE

- Narediti pregled ponudnikov pretočnih glasbenih vsebin, tako brezplačnih kot plačljivih. Za plačljive je potrebno zagotoviti finančna sredstva. Predhodno je potrebna uskladitev storitve z zakonom o avtorski in sorodnih pravicah.
- Digitalizacija glasbene zbirke MKL (za začetek vsaj slovenske glasbe) za vzpostavitev knjižnične platforme za pretočne vsebine.

IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH

- Permanentno sestajanje in izmenjava izkušenj s knjižničarji slovenskih splošnih knjižnic.
- Permanentno izobraževanje mediatečnih knjižničarjev, tako na strokovno-teoretičnih ter tehničnih področjih kot praktičnih, npr. z obiski koncertov.

Marsikdaj je bilo od zaposlenih v knjižnicah mogoče slišati, da je delo v knjižnicah poslanstvo in delo v knjižnici z glasbenimi zbirkami je še prav posebno poslanstvo. Glasba je medij/jezik, ki ga razumemo vsi ljudje, zato je pomembno, da knjižnice ohranjajo glasbene zbirke na CD-jih in jih dopolnjujejo z novimi storitvami, ki jih omogočajo razvijajoče se tehnologije. Veseli nas, da imajo knjižnice zaposlene, katerim ni vseeno za prihodnost glasbenih zbirk. Njihova znanja in izkušnje so dragocene. Upamo, da smo z nalogo vzpodbudili zaposlene v knjižnicah k razmisleku o pomembnosti glasbenih zbirk v knjižnicah in razvijanju aktivnosti na tem področju tudi v prihodnje.

7 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Bagarič, A. (2019). *Identifikacija in bibliografski opis glasbenih virov: priročnik za knjižnice glasbenih šol v sistemu COBISS*. Narodna in univerzitetna knjižnica.
https://iris.nuk.uni-lj.si/media/fp/iris/studije/prirocnik_glasbene_cobiss.pdf
- Curhalek, T. (2003). Glasbene knjižnice in zbirke v Sloveniji in svetu: značilnosti in razvojni trendi. *Knjižnica*, 47(3), 67–84.
- Goia, T. (13. 2. 2017). *Why music ownership matters*. The smart set.
<https://www.thesmartset.com/why-music-ownership-matters/>

- Headen, R. (2020). *DVD's & CD's vs. streaming and downloadable media* [Predstavitev PDF].
https://lib.ecu.edu/Content/pdf/2020/DVDs_&_CDs_vs_Streaming_and_Downloadable_Media.pdf?fbclid=IwAR3BDdHkJN8ieOhPGrml1Lrl8RXuBncyVBrUSr4iUm7CGY4oPAlmhgzfLqM
- Helmet. (9. 7. 2021). *Audio recordings of Helsinki libraries centralised to eight libraries*.
[https://www.helmet.fi/en-US/Music/New_in_music/Audio_recordings_of_Helsinki_libraries_c\(220907\)](https://www.helmet.fi/en-US/Music/New_in_music/Audio_recordings_of_Helsinki_libraries_c(220907))
- Helmet. (1. 3. 2022a). *Helmet music challenge 2022*. [https://www.helmet.fi/en-US/Music/New_in_music/Helmet_Music_Challenge_2022\(228962\)](https://www.helmet.fi/en-US/Music/New_in_music/Helmet_Music_Challenge_2022(228962))
- Helmet. (9. 10. 2022b). *Analog to digital*. [https://www.helmet.fi/en-US/Music/Services_in_libraries/Analog_to_digital\(160924\)](https://www.helmet.fi/en-US/Music/Services_in_libraries/Analog_to_digital(160924))
- Helmet. (b. d.). *What is helmet?* https://www.helmet.fi/en-US/Info/What_is_Helmet
- Hogan, M. (3. 2. 2022). *Is the CD revival an actual thing?* Pitchfork.
<https://pitchfork.com/thepitch/is-the-cd-revival-an-actual-thing/>
- Kanič, I., Leder, Z., Ujčič, M., Vilar, P. in Vodeb, G. (2009). *Bibliotekarski terminološki slovar*. Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Kritikou, I. (2019). *Libraries and librarians in the »smartphone age«*. IFLA WLIC 2019-Athens, Greece-Libraries: Dialogue for Change. IFLA.
<https://library.ifla.org/id/eprint/2705/1/s09-2019-kritikou-en.pdf>
- Meze, T. (2019). *Pravni vidiki pretočnega prenosa glasbe* [Magistrskodelo]. Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta. https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=125175&lang=slv&fbclid=IwAR26MqXhtMf1WC6vZvbq5qc3_26omQbCDsRJmyRqXUsQC9cwumB2MVRK8yQ
- Raziskava med člani, uporabniki in neuporabniki slovenskih splošnih knjižnic*. (2020). Ljubljana: Ninamedia d.o.o. https://www.knjiznice.si/wp-content/uploads/2020/06/ZSK_javnomnenska_raziskava_Ninamedija_2020.pdf
- Smith, C. (1. 12. 2016). Online streaming options. *American Libraries*.
<https://americanlibrariesmagazine.org/2016/11/01/online-streaming-options/>
- Stanley, R. (2011). Concerted efforts: optimising music collection and services in Irish libraries. *An Leabharlann: the Irish Library*, 20(1), 7–13.
https://www.libraryassociation.ie/wp-content/uploads/2018/11/20_1_AnLeabharlann.pdf?fbclid=IwAR3envDhSduTbYOBIkv2F2_o4x8JWB84ew49Ei_4Xq9NOSA8J9Xgf6oQDyw

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028). (2019).

Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Šušnjar, A. in Vukasović-Rogač, S. (2020). Audiovizualna građa u narodnim knjižnicama: izgradnja i razvoj glazbenih i audiovizualnih odjela i zbirke u knjižnicama grada Zagreba. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 63(1-2), 595–613.

<https://hrcak.srce.hr/file/367517>